

SLOVENIJA.

List 25.

V torek 27. Sušca

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo.

Za prihodne kvatre se zopet k naročbi na Slovenijo povabijo in opomnijo dozdajni gg. prijemniki in tudi drugi podporniki slovenstva. Cena ostane navadna.

Zastran slovenskiga šolskiga svetovavstva.

Slovensko društvo v Ljubljani je bilo še mesca Svečana sklenilo, ministerstvu javniga podučevanja prošnjo podati, da bi se za vse Slovence berž ko berž šolsko svetovavstvo postavilo; v ta namen je sporočilo visokoučenimu in za slovenstvo gorečimu rojaku načrt take prošnje napraviti, ker je pa slovensko društvo zavoljo poznejih dogodeb za dobro spoznalo, celo to reč osodi (Schicksal) prepuštili, in od prošnje odstopiti, podamo tu bravec omenjeni načrt:

Visoko ministerstvo podučevanja!

Podpisano slovensko društvo v Ljubljani spozna za nar. vikši svojo dolžnost, na vso moč si prizadevati, da se omika seobno kmečkiga ljudstva med avstrijskimi Jugoslavjani sčasoma povzdigne in razširi. Ta dolžnost mu pa še toliko bolj na sercu leži, ker ga dopisi iz raznih strani in mnogokrat nagovarjajo, in ker se je prepričalo, da pove le občni glas Slovencev, če se derzni, visokimu ministerstvu naslednje predložiti.

Napčne naprave vladarstva pred Sušcam 1848 še vedno overajo pravo in resnično napredovanje v omiki in podučanju narodove mladine z šolami, kakoršne še zdaj veljajo. Ne le, da se za izobraženje pripravljencov za primerniši učeničke še zmiram nič več ne stori, kot kar se je, žali Bog! pred letam 1848 zgodilo; ne le, da se za pomnoženje šol, kolikor jih je za ljudstvo od 1,197,139 Slovencev še zlo in zlo potreba, kar nič ne stori in ne pripravlja; ne le, da sedajne revne plače učiteljev omikanih ljudi nikakor k tem stanu ne privabujejo; — se še, kar je poglavito potrebno, clo za pripravne slovenske bukve nobene priprave ne delajo.

Tako revnimu položanju se mora pomagati. Poprave v učenju ljudstva se dan na dan potrebniši kažejo, in se odlagati več ne dajo. Nove postave tirjajo neogibljivo več omiko in podučenje ljudstva po deželi, da bo kmet svoje nove dolžnosti kot državljani nove države, kot pripraven ud nove občine, kot dovoljno omikan volivec z polno zavestjo, kako važno delo de opravlja, izpolnovati zamogel. Na sedajni stopnji svoje omike ali prav za prav neomikanosti, brez zapopadkov od domovine in od dolžnost do nje je kmet tako nečutljiv, da se za nič drugo ne peča in ne zmeni, kot kar mu na ravnost in očiten dobiček obeta; dobrot iz novih državnih naprav ne vidi in jih ceniti ne more. Clo oterpjen in nemaren za taiste se vsaktere občinske dolžnosti brani in se tudi pri volitvah lastnih poslancov malo vdeleži rekoč, da mu leto nič dobička ne prinese.

Ako se ima to popraviti, je neogibljivo potrebno, da se za nove svobodne naprave novi rod izredi, kar se pa le s šolami storiti da in storiti mora. Čas pa sili. Kmalu bo zopet eno šolsko leto preteklo, in reči so na ravno tisti stopnji, na kateri so pred letam

1848 bile. Če se šole berž popravljati ne počnejo, je ves blagor nove ustave kmetu brez prida, on je nerazumi. Perva skerb mora tedaj biti, mestne šole spodobno uravnati, in po deželi nove učilnice vpeljati in založiti.

Zlasti pa je silno potrebno, da se nove šolske knjige primerno, kar obsežik in kar jezik vtiče, berž ko berž oskerbe.

Privilegij (predpravica) osrednjiga založiša šolskih knjig pri S. Anni na Dunaju, da vse bukve za nemške šole v tako imenovanih nemških deželah izdaja, pri enakopravnosti vseh narodov Avstrijskih daleč obstati ne more in ne sme. Še clo njih edini in enaki zapopadek ne more pri prihodnjim svobodnim razvijanju občin in posameznih narodnost več čez in čez veljati. Odslej bo treba tudi na posamezne zadeve vsake dežele, vsake svobodne občine paziti. Pri vsaki narodnosti bo treba šolske knjige njenim potrebam primeriti, dajati jih v maternim jeziku, in v domovini jih natisniti.

De se ta potreba že zdaj spoznava, to spričuje okoljšina, da se morajo učitelji pri tako majhnim številu slovenskih šol, ker se nemške knjige iz Dunaja rabiti ne dajo, v Terst obrniti po slovenskih šolskih knjigah, kjer so nas prehiteli in spoznavši, kaj de je času primerno že pred dvema letama popravljene knjige v novim, boljšim pravopisu, natisniti pustili. —

Slovensko društvo, kteriga dolžnost je po moči k povzdigi in podpori ljudskiga omikanja pripomagati, in sredstva iskati in na znanje dati, kako bi ze ti potrebi narložeje zadostilo; derzne z pogledam „na načrt glavnih vodil pri vravnavi šolstva v Avstrii“ natisnjen na Dunaju v c. k. dvorni in državni tiskarnici, visokimu ministerstvu podučevanja naslednje prošnje predložiti.

I. De bi se za povzdigo ljudskih šol med Slovenci v njih središu, v Ljubljani, berž ko berž šolsko svetovavstvo postavilo, ki bi za glavno svojo nalogo imelo, vladarstvu sredstva nasvetovati, kako bi se povsod primerne šole v dovoljnim številu napraviti in založiti dale; in seobno tudi predloge in programe za šolske knjige storiti; —

II. de se v to svetovavstvo zastran šolskih knjig taki možje izvolijo, ki so nadešeni prijatli slovenske narodnosti, ki stan slovenskiga naroda, njegove potrebe, njegove misli in zapopadke, njegov jezik popolnoma poznajo, in v ktere dežela zaupa, če tudi niso ravno učenički; — in

III. de se zavoljo vzajemnosti in vedniga obhoda med vsemi slovenskimi deželami enake šolske bukve v šole pri Štajerskih, Koroških, Krajnskih in Primorskih Slovencih vpeljejo.

V Ljubljani mesca Svečana.

Odbor slovenskiga društva.

Postava zastran odkupljenja 4. Sušca.

Podamo tu presojo ravno tiste postave od druge strani, iz ministerskiga postavljenja,

ker jo vzamemo iz Dunajskih Novic (Abendb. Nr. 66, 67.).

Postava 7. Kimovca 1848 je verige feudalisma, ki so toliko stoletij zemljiša v Avstrii tlačile, z enim mahlejem razsula. Ta postava se ima izpolniti z novim razglasam zastran odkupljenja (4. Sušca t. l.)

Vpraša se zdaj, ali je, kar poslednja postava ustanovi, dobro za kmeta, ali je merilo odškodvanja primerno (billig) in ali je cela postava taka, kakaršno čas tirja.

Rečemo brez pomislika, de. Ta postava spravi grašinske in kmečke posestnike iz negotovosti na pravni stan. Vsaki poskus, taiste odrajtivila, ki se na privatno pravico (pravdo) opirajo, brez odškodvanja odpraviti, se je naravnost zavreči mogel, zakaj od vničanja grašinske lasti je le ena stopinja do vničanja vsaktere lasti. Nasproti se pa opravičenim za njih dozdajne pravice in tirjatve več dati ne more, kot kolikor so zdaj vredne.

V času, v kterih se podložnost in nje nasledki odpraviti morajo, če se hoče mir in red v deželi ohraniti, je tudi vrednost grašinskih prijemkov zavoljo negotove posesti zlo padla; in za obe strani je dobro, da iz razpertije berž ko berž pridejo. Če se tedej nekerer odrajtivila brez odškodvanja, druge za primerno povračilo podro, se nikomur krivica ne godi, ker le to vikši silna potreba tirja.

Kar prve zadene, imenuje §. 1. te postave tlako in tlačanske davšine osebnikov in na podložnih zemljiših vstavljenih bajtarjev. Tudi vse plačila pri premenjevanju posestnikov, ktere se na deželno ustanovitev, na postavo ali podložnost opirajo, so za kmeta brez povračila odvzete, zakaj celo odškodvanje za leto prevzame državna denarnica.

Postave zastran odkupljenja v drugih deželah v teh dveh rečeh kmeta ne oprostijo.

Razun imenovanih podložniških davšin so pa še tudi druge brez odškodvanja izbrisane; katere de so to, to odločijo v vsaki deželi postavljene komisije za odkupljenje (§. 2.) Te komisije razlagajo in izpolnijo postavo, razsodijo čez natoro (naravo) te ali une davšine. Moč teh komisij je tedaj silo imenitna, in ni treba dosti priporočati, da bi se v taisto narprevidniši in narpošteniši možje dežele izbrafi.

Ministerstvo je dobro sprevidilo, da ni mogoče tako različne in mnogotere podložniške razmere in odrajtivila z eno postavo obseči. Eдиноst bi bila tukej le enostranost. Komisije za odkupljenje nasproti, ktere so na mestu, in ki obstoje iz jedra previdnih deželanov, bodo zamogle, okoljšine kraja in druge zadeve vsake dežele natanjko zapaziti, tako de se bo pod njih vodstvom odkupljenje tako izpeljalo, kakor pravica in primernost tirja.

Pa tudi zoper sklepe teh odkupnih komisij se bo vsak smel še na ministerstvo obrniti. Pravde pa zastran pravice priemanja kakiga davka ali dela (naj se že pravica sploh, ali le nje obsežik odbiva) gredo pred pristojne (competente) gosposke (oblasti). Ako bi tedej komisija sklenila, da se ima kako

odrajtvalo odkupiti, od kteriga pa dolžnik terdi, de ni pravično; če terdi, de ni dolžan tako davšino opravljati in zdaj jo odkupiti, gre razsodba zadevni oblasti. Ravno tako se zamore sklep odkupne komisije ovreči, če je zoper predpise storjen.

(Konec sledi.)

Mojim svobodnim soderžavljanam!

V bukvah zgodovine so zapisane osode ljudi, ki so pred nami živeli. Kdor te bukve bere, bo najdel, de je skoro vsaki narod ob svojim času velike nevarnosti prestati mogel. Medsebojni prepiri so deželo raztergavali, vunajni sovražniki so ji z ognjem in mečem protili in jo razdirali, reva in stiska ste rastle, de je že vse mislilo, dežela je zgubljena, in mora razpasti.

V takih časih so se serčni kralji dvignuli, so poklicali svoje ljudstvo k orožju, in narodi so povstali na njihovi poziv, se vstopili okoli prestola, se bojevali, in dežela je bila oteta. Veliko zlahtne kervi se je v tacih časih prelilo, al se zdaj čez sto let govore mlajši z spoštovanjem in hvaležnostjo od hrabrih očtov, in kažejo svojim otrokam gomile, kjer so ti hrabri možje se bojevali in vmerli.

Tudi mi živimo v silnim času. Na naši meji stoji Sardinski kralj na čelu svoje armade, in obdan od veliko tisučev strasti vžganih, besnih ljudi, izmeta mnogo dežel, ki so se tamkej zbrali, sovražstvo in osveto svojo nad Austrio vtolažiti. Negotovo primirje je z brezvestniki sklenjeno; le en dan nismo gotovi, de bi v naše dežele ne padli. (Pisano 26. Svečana t. l.)

Sveti oče Keršanstva, častitljivi papež, predmet spoštovanja vsih katoliških kristjanov, je od brezvestnih puntarjev iz svojiga prestola pregnan, in v Rimu, poglavitnim mestu katoliškiga sveta, gospodari republika z vsimi strahotami groze in sile. Gospodovavci pridigvajo čert in boj zoper nas, in z našimi sovražniki derže.

V drugi sosedni deželi, na Toskanskim, so tudi svojiga kneza, sognali, tudi v ti deželi gospoduje brezpostavnost in sila, in do divje blodnje vplamteno ljudstvo je nam še sovražniši od Rimljanov.

Tudi v Francii je oblačno. Strašne strasti vrejo v prebivavcih. Od eniga dneva do drugiga se ne ve, če se ne bo kaj strašno preverglo, in če ne bodo morebit brezvestni ljudje k oblasti prišli, kateri bi vojsko, nezvestobo, kervoprelitje miru, spoštovanju pogodeb, in človečnosti predpostavili. In ta dežela je velika in mogočna, in zamore armade sto tavžentov v boj postaviti in proti nam poslati.

Takošne so nevarnosti od zvonaj. Kaj pa še od znotraj naše domovine. Mi smo v stranke razdeljeni, ne kraljuje več stara edinnost med nami, ne staro zaupanje. Kdor drugači misli, čerti drugiga. Veliko jih noče svojih dolžnost več spolnovati; drugi hočejo obogateti in do visokih služb in časti priti, in veliko jih še misli, take brezumne želje s silo h koncu dognati. Čez noč nas lahko strašna nesreča obiše, če ne pazimo. Na Ogerskim in v sosednih deželah divja strašni boj med soderžavljanem ene carevine, de je le groza, in muzeg iz dežele serka. Deržavljanem eniga cesarstva, sosedni rodovi se mesarijo, palijo mesta in vasi, in hudobije dopernašajo, kakor jih zgodovina nar temniših in nar sirovših časov ne pozna. Velika armada se je mogla med nje poslati, tim bojem konec storiti, mir, postavo in pravice cesarja zopet vpeljati.

Tako stoji naša reč proti zvonaj in znotraj. Kaj če cesar početi, de te nevarnosti od drage domovine odverne? Kaj če cesar početi, življenje, imetje in blagostanje ljudstev ohraniti? Kaj če cesar početi, veličino, mogočnost, slavo deržave pred razpadam in sramoto obvarovati?

Cesar ravna, kakor so njegovi očetje na tim prestolu ravnali, on kliče svoje ljudstvo k orožju. De, cesar potrebuje zdaj vojšakov, ne za-se, temuč za Vas.

Tu pridejo Vaši sovražniki, kateri pač čutijo, de nič ne premorejo zoper Vas, če ste složni in pripravljani, in Vam na ušesa septajo, in Vam pridigvajo, in Vam pišejo v pismih brez podpisov: Ne slušajte besedi svojiga cesarja, ne pošiljajte svojih sinov k armadi, z armado Vas hočejo potreti in vaše svobode obropati.

Soderžavljanem! s takimi nesramnimi lažmi je že marsiktero prevarjeno ljudstvo ob svoje celo blaženstvo, ob vso svojo srečo pripravljeno bilo. Le slušajte take zapeljivce in Vašo prihodnost sami lahko previdite. Ostanite doma in v sobah sovražnika počakajte, namesto de bi se mu serčno na bojišu postavili, in kmalo bo k Vam prišel. Kadar bo grozovladnost čez Vas in Vaše imetje gospodarila, kadar bodo kervoželjne kardela razdjavno Vašo deželo previhrale, Vaše čede odgnale, kadar se bo Vaša streha v strašnim ognji spepelila, in nedolžnost ne bo sveta in življenje nikogor varno pod božjim soncam, takrat se boste prepozno spomnili; de glasu svojiga cesarja ob uri sile niste poslušali.

Mar mislite, de Vam nevarnosti popisujem, katerih ni? Ozrite se na Ogersko, tam znate strašno resnico mojih besedi vgladati. Vašo svobodo Vam hočejo vzeti, pravijo Vaši sovražniki, de bi Vas oslepili. Povejte mi Povejte mi vendar, kdo Vam je Vašo svobodo dal? Cesar! Ste se mar mogli bojevati za-njo, ste mar mogli armado vničiti, svobodo zadobiti? Ne, Vam povem, ne! Jez sim bil na Dunaju, ko so poslanci v cesarjev grad vreli. Tu je bilo vse polno pešcov in konjikov, bajonetih so žugali, štuki so rožlali. Armada je bila zvesta in pogumna do smerti; čakala je na mig cesarja. Je mar cesar pustil sekati in streljati, ko je ljudstvo svobodo terjalo? Ne, Vam povem, jez sim stal med prosečimi, ki so svobodi serčno besedo govorili. — Cesar je privolil.

Tu je prišla stranka, ki ni svobode; le razdor prestola, razpad deržave hotla. Ti so čez neke tedne zopet prišli z orožjem in strašnim hrupam, in so še več tirjali in toliko, de so mislili, tega nam cesar ne more dovoliti, mogli se bomo vdariti.

In cesar zopet ni pustil kervi prelivati, in je vse dovolil in toliko, de ni kar nič več za terjati še čez ostalo.

Ko ni bilo kar nič več za terjati, tu so še le izdajavci krinko raz obraza vergli in se očitno spuntali. Vmorili so cesarjeviga ministra vojske, uboziga sivčika, še clo mertvo truplo so zasmehovali in zasramovali. S tim grozovitim vmoram se je pričela *versta nesreč za deržavo*. Cesar je mogel zbežati, in brezvladnost je vse dežele obsedla.

Zdaj ni bilo več časa za obotavljanje, zdaj je veljalo, nar višji dragotine ljudstva, varnost, postavo, mir, vestnost in vero braniti. Tu cesar svojo zvesto armado pokliče, in Vaša dežela je bila rešena.

Soderžavljanem, prišli bodo boljši časi; v miru in blaženstvu bote plodove svobode vživali, bote Vašo bogato setev iz polja peljali, in v svoji hiši od dela spočili, svobodni ko svoji lastni gospodarji, v svobodni občini bote spoštovanje in varstvo dobili. Vse ljudstva te deržave bodo v zlogi in bratovsko med seboj živeli, in v cerkvi in šoli, v uradih in v sodni hiši se bo vsakimu jeziku njegova pravica (Bog daj!) dodelila! Takrat se bote temnooblačnih časov spomnili, in z hvaležnostjo na zvesto in čudovitno armado nazaj mislili, ki Vam je v toliko vročih dnevih, v toliko viharnih nočeh z svojo kervjo mir in svobodo priborila in ohranila. In ta armada bi v Vaš pogin služila? Spoznajte Vaše sovražnike ravno v ti laži. Ako Vaše sinove k orožju kličejo, tak Božji blagoslov sprosrite na njihno glavo od nebes, in priporočite jim, de naj zvesti

bodo svoji dolžnosti in svojimu cesarju. Ne samovolja jih kliče in izbera, svobodomiselnost postava vredeje izbera in dolžnosti. Lastni zaupni možje občin čujejo nad nepristranim ravnanjem s postavo in srečkanje med taistimi, ki so v enaki dolžnosti, odverne vsako samovoljnost

Ne v zatero, v bran dežele se Vaši sinovi k orožju kličejo, njih dolžnost je tako sveta, kot dolžnost taistih; ki so pred njimi za domovino vmerli. In tako naj hodi Bog z našo mladino, ki jo srečka k banderu kliče; Bog ji podeli, de bi enkrat slavitna in srečna zopet domu se verniti mogla! —

Tako piše v posebni dokladi k Dunajskim Poslu neki Vilhelm Gutman; ta sostavek smo na opombo brez pomislika natisniti dali, ker smo tudi mi celotno Austrijo vedno zagovarjali, zraven pa opomnimo, de je ta sostavek že 26. Svečana pisan, kar nekoliko tudi pomeni, in de je Gutman Nemec, ki rajši od avstrijskiga „naroda“, kot od avstrijskih „narodov“ govori. — Ljubljanske nemške nov. ne povedo, odkod so ta sostavek vzele in kdaj de je pisan.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

— Prihodni vrednik nemških Ljubljanskih novin, g. Joan Hladnik je že v Ljubljani.

Pod njegovim vodstvom se bodo te novine zopet pomladile in z pravim duham navdale. —

* Oberni se kamor se hočeš, ne zapaziš ga lica več, ki bi se ti nasproti zasmejala. Vse pobito, zamišljeno, temno hodi. Od kod ta čudna in tako nagla sprememba? Gotovo ne samo zato, ker je Sušec letas pokazal, de ima rep zaviti, in ker nam je na spomlad zimo prinesel. — Prijatli! non si male nunc, et olim sic erit. Bog daj, de bi se le koj deželni zbori in sicer na svobodni podlagi sosli, in moč ljudstva bo zopet oživela in oveljala.

Poglavitna skerb rodoljubov bode za naprej, de si poštene, prebrisane može, prijatle Slovincov na deželni zbor dobimo. — Sliši se, de bi se vtegnili na Ljubljanski zbor tudi poslanci iz Goriškiga in Istrijskiga shajati; Teržaško mesto bo pa kot svobodno pristaniše svoje lastno opravišstvo imelo; kakor je že Teržaška občina cesarja prosila. —

Tudi iz Koroškiga zvemo, de hočejo gorni korošci rajši Tirolski ali Solnograški kronski dežele pristeti biti, kakor z dolnimi Korošci ostati; nasproti so Koroški Slovenci enako nezadovoljni.

* Postava za družtva je razglašena. Nepolitiške družtva, katerih namen je znanstva podpirati, ne potrebujejo nikakoršniga dovoljenja. Politiške družtva se smejo napravljati, kolikor gosposke ne prepovedo, ki za varnost in znotrajni red skerbe. Nihče ne sme z orožjem zraven biti. Pri sejah mora biti poslanec gosposke, shodi morajo biti očitni (javni) in kar se govori in sklene, je treba v zapisnik postaviti. Prepovedano je imeti podružnice, ali v zavezo stopiti (po dopisih ali poslancih) z drugimi družtvi, kakor tudi znamnja nositi. Ženske ne smejo biti udje in ne pri pogovorih, ravno tako so maloletni izločeni. Vsaka seja se mora popred gosposki napovedati.

Kazni so: zapretje za 6 mescov ali pa 300 gold. Ravno to velja od shodov ljudstva. —

Tudi zoper tiskarne prestopke je dosti ostra postava v Dunajskih novinah oznanjena. Obe postavi ne veljate za ogerske, hervaske in laške dežele. Bog ve, zakaj ne, ali so predobre ali preslabe za-nje. —

Iz Dolenskiga. Prav čudno je to, de ima Trebanski kanton po novim rekrutiranju 49 fantov v vojaški stan odrajtati; ker kresija od Novomeškiga le 96, od Mirniškiga pa le 60 novincov terja. Če je res to čudno al ne, pomerimo število duš Trebanskiga kantona z unim Novomeškiga in Mirniškiga, in poterdila se bo naša misel.

V Novomeškem kantanu je duš 22,081 in odrajta 96 novincev, v Mirniškemu pa 13,848, in da le 50 rekrutov, v Trebanskem kantanu pa jih je le 6412 in naloži se mu breme od 49 novincev! V Mokronoškim kantanu je duš 8931 pa vendar nima več ko 36 novincev odrajtati. Od kod ta krivična in očitno napadena razmera?? Je le pravica bila vodilo gospoda komisarja in srenskih mož? —

Kakor vemo, so Novomeški in Mirniški komisar, in njihni perseženi možje pravično pri ti reči se obnašali, ne tako pa Trebanski.

V 12. §. novih postav zastran rekrutiranja je zapovedano, da se imajo za vojašino podpisani, kateri se imajo po ukazu obstoječih postav pred asentno komisijo pripeljati v list Nro. 1, drugi za rabo pripravni, in nepogojno v vojašino stopiti dolžni po klasih starosti od nar. mlajšiga klasa začeti v list Nro. 2, tisti pa, katerim časno oprosteno gre, v list Nr. 3, tudi po starostni versti, zadnjič nepogojno od vojašine izjeti, kakor taki, kateri zavoljo životnih pomankljivost niso za vojaško rabe, v list Nr. 4 zapisati.

Po prevdanku lozanja v Trebnim se pa vidi, da gospod Trebanski komisar ni veliko maral za nove postave, ker je veliko število unih, ki bi imeli po postavi v četertim oddelku biti, v drugi in tretji oddelku vpisal, kar število rekrutov brezprimerno k Novomeškisnu in Mirniškemu kantonu povzdigne, kjer so v ti zadevi natajuko po postavah ravnali.

De je temu res tako, nej bravci prevdario, ker je gospod Ogrinc kantonski komisar sploh vse za nobeno rabo več vgodne pokveke, (brez da bi v listu zapisal, da niso za vojaško rabo) kakor tudi Alumnatarje, in nepogojno od vojašine izjete gruntarje namesti v četerti, v drugi in tretji list vtaknil.

Po tem takim bodo vsi za časno oprosteni, verjetno tudi asentirani, za kar se imamo le gospodu Ogrincu zahvaliti, ki je le samo po svojim ravnani za Trebanski kanton preveliko število rekrutov napravil.

Iz Trebniga.

Janez.

Hervaska in slavonska dežela.

V Zagrebu so obhajali obletnico (23. Sušca) volitve Jelačica za bana; mesto je bilo razsvetljeno v večer 22. in dne 23. je bila zahvalna sv. maša, pri kateri g. opat Pogledič po hervasko zapel: Tebe Boga hvalimo.

Nov. h. sl. d. zagorvarjajo Jelačiča zoper neke napade v českih novinah Slov. Lipe ter pristavijo: Neki vreden gospod in rodoljub, ki je poslednji čas večkrat pri Jelačiču bil, nas zagotovi da je še zmiraj naša dika, (slava), naš steber, da v njem se vedno slavjansko serce bije in da ako se vse po naši volji ne godi, se to okoljšinam pripisati mora, katerim se tudi nar. pošteni vdati morajo.

Serbska vojvodina.

Iz Karlovcov. Dobili smo novico, iz Bečkereka, da je Stadion vendar naše začasne oblasti (gospoke) poterdil, in da je tudi Rukovinu pisal. Tudi to se reče, da je Stadion dva poslanca za vojvodino poiskal, in da bi rad časopis za se dobil.

Od vojske okoli Varadina se nič ne sliši.

(Napred.)

Časopis „Napredak“ pobara ministra Kulmerja za razlago nekterih stavkov v podeljeni ustavi, ktera se serbskiga vojvodstva tiče ter na koncu svoje misli izreče tako le:

1) Vojvodstvo Serbija je tudi kronland. Kako če drugači kam poslance poslati? in tudi ni treba pošiljati jih pred to izrečo.

2) Vojvodstvo Serbija bo imelo kot drugi kronlandi, svojo deželno ustavo.

3) Vojvodstu Serbija se prihrani odločba po njih poslancih ali se hoče z kakim in s katerim kronlandam združiti.

4) V Vojvodstvu Serbije bo graničarska sestava (System) samo djansko vojaško službo zadevala; sicer pa med prebivavci ni razločka.

Česka dežela.

V Pragi je bila 19. t. m. druga seja priseženih zastran tiskarnih reči. V ti seji ste bile dve tožbe obravnane. 1) Kameralni svetovavec Plener zoper Šmidla, ki je v Večerim listu natisnil podobo ženske, ki nekemu možkimu blagoslov deli, z podstavljenimi besedami: Očitni dokaz, zakaj je g. Plener še zmiraj kameralni svetovavec v Hebu. Priseženi so izrekli: nekriv. Druga tožba je bila zavoljo obrekovanja in kratenja časti. Tudi tu je bila razsodba: Nektiv. —

Vrednika Nar. Nov. g. Havlička bo slavni Dr. Rieger pred sodbo zagovarjal.

Dr. Berlič je iz Pariza nazaj v Prago prišel.

Slovanska Pražka Lipa oznani podružnicam po deželi, da ji sedajno ministerstvo ne dopusti ž njimi v zvezi biti, in jim torej svetva, se v samostalne bravne ali berilne družtva spreobertiti, scer pa naj se po glavnim mestu Pragi ravnajo, in „ker nam ojstra postava očitno zvezo prepove, ostanimo saj zvezani v sercih, mislih in v enakim trudu za blagor in omiko naroda. Dobra in pravična reč nasiga naroda bo vender premagala.“

Narodne Novine pišejo zavoljo novih postav od družtev in tiska med drugim: Bodimo stanovitni, svoboda je dragotina (Kleinod), in se ne zadobi lahko, to nas uči zgodovina sveta. Naj se godi, karkoli se hoče, ne zgubimo ne misel ne nade in serca, tudi pod Meterniham smo se poganjali po moči za svobodo, v tem bomo tedej tudi obstali pri ti vladi, ktera ima obliko vstavno. Kolikor veči so zaderžki, tolikor veči bodi delavnost in vnetost.

Moravia in Silczia.

Iz Šlezie 16. t. m. De je Fuster od opavskiga (Tropau) polic. komisarja v Ratiboru zapert, ste že brali. Ali berž smo zvedli, da je v Prusii na suhim. Ratiborski demokratio so mu napravili serenado, so vpili čez mestniga glavarja, da je privolil bil v zapretje, in so vse raztolči hotli, če bi kdo mislil Fustra Austrijanam izročiti. Po zvijačih pa so mu pomagali iz kletke in so mu še dnarje za pot dali. Kudlich in Goldmark sta se pripeljala 7. Sušca k Kudlichovim očetu do Lobensteina med Opavo in Kernjevim, in ta ju je berž na Prusko spravil. (Nov. Slav. L.)

V Bernu se zbira „družtvo sv. Cirila in Metoda“ z namenam: ljudstvo moravsko omikati, buditi in vkrepiti deržavljansko in narodno zavest in čut. Ta namen se misli doseči z izdajanjem knjig, časopisov in umetniških del itd.

Povabilo k tem družtvo se glasi:

Terdna podslomba vse občne blažnosti in dušniga izobraženja je dobra izreja in dobre šole vsake verste! To resnico je že spoznal pred sto leti naš kot žlahten ljudomil in nedosežen narodov odgojitel (izrejnik) od omikanih narodov svojiga časa spoštovani in česeni Moravan Komensky. Takrat je bila doseгла narodna omika v naši dragi domivini z dobro vravnanimi šolami nenavadno visoko stopnjo. — Po osodni bitvi na Beli Gori je klonila naša svoboda, in čeversto takratno deblo narodnosti, komur je ves redivni sok odvzet bil, se je posušilo in ž njim tudi njega krasni cvet — jezik naš! Šole so oslabele, vbogo ljudstvo opešalo in živelo dve sto let v narodnim in dušnim hlapečvstvu, in ni bilo dovoljeno, odkrito serčnim prijatlam njegovim, kakor si bodi mu pomoč podati.

Leto 1848 nam je nazaj prineslo naše svete, nemenljive narodove pravice. De bi ljudstvo sad svobode vživati mogl, je treba zedinjenja vseh: da se našimu ljudstvu sredstva podajo k deržavljanskim in narodnim izobraženju. Ta misel je spodbodla nektere moravske rojake napraviti za našo Moravo družtvo z imenam „Družba sv. Cirila in Metoda“ itd. —

Ogerska dežela.

Budapešt 19. t. m. Ban je z glavnim stanam v Felegihazi, da bo združen z Todovičem Segedin prijel. Pervi oddelki naše armade so čez Tiso šli in marsirajo proti Debrečinu.

V Budapešt je prišla komisija iz Erdelja, da si odloči in odnese vse pisma sodne in politiške, ki zadevajo erdeljsko deželo.

Dunajski Lloyd piše: Madjari, kakor se kaže, bodo peljali vojsko na tisti način, ki se guerilla imenuje. Njih vodja Polak Dembinski je mende rekel, da se ne peča za mesta, da hoče le „vojake pobijati“. Puntarji, kterih je silo veliko; in kterih serčnost od dne do dne rase, so ravno iz Žottskiga okraja z 2000 honvedi in 6000 oborožanih kmetov vpadli čez Donavo do Földvara, in so bili (kakor se je 12. t. m. pripovedvalo) že blizo Pešte. —

Ptuje dežele.

Laška. Kakor Slav. Jug. pove, se bere v Turinskem časopisu „Concordia“, da se je tam družtvo napravilo z namenam laško-slavjanske zveze. To družtvo bo izdajalo mende tudi novine, in vrednik bi imel biti Poljak Dembinski. Ravno tako, da se bo razglas tega družtva v vseh slavjanskih jeziki med Slavjane razširil. Pri tem družtvo de je tudi en Madjar. —

Kakor se iz Milana zve, so bili Piemontezii in Lombardi že pred odpovedjo primirja pri Piačenci naše napadli; v tem boju pa je bil en bataljon Piemontezov vjet in v Mantuo odgnan. Radecki je bil 18. v Melenjanu. V Milanu ni le eniga vojaka več zvunaj posadke na gradu. Dozdaj je še po vseh mestih mir.

Verona 18. t. m. Marsal prične vojsko zoper Turin z prvim, drugim in tretjim oddelkam, in pa prihranjenim oddelkam (Vratislav, d'Aspre, Appel in Woher), četerti oddelik (graf Thurn) bo obsedel Parma in Modeno, na Lombardobeneškim bo pa komandiral baron Hajnau. Vse terdnjave in imenitniš mesta dobe posadke, p. Verona 5 bataljonov.

Poglavitna armada Piemontezov je pri Alexandrii postavljena.

Iz Rimljanov so postali tako hudi republikanci, da le imena kralj slišati nočejo, kateriga še v sv. pismu prestati ne morejo, in zato pravijo namesti 1. in 2. knjiga civilnih uradnikov, clo nebeško „kraljestvo“ se jim ne ljubi in mislijo rajši priti do nebeškiga „zbor“. Tako pišejo Nar. Nov.

Vojvoda Modeneski je pobegnul.

Kakor se danas (26.) zve, je naša armada na Laškim pri Mortari slavno zmagala in na tavšente Piemontezov z več oficirji vred vjela. Marsal je na poti proti Novari. —

Nemška. Frankobrodski zbor se ni nobeniga sklepa v Welkerjevem predlogu storil. Na austrijansko pismo je prišlo prusko 10. Sušca, v kterim pruska vlada obljudi, da bo austrijanske svete premislila in da se še zanáša na porazumljenje med nemškimi vladarstvi in narodnim zboram.

Eni pravijo, da je primirje z Danci zopet in sicer z austrijanskim prizadetjem podaljšano. —

Francoska. V Parizu izhaja (vsaki dan) nov časopis: La Tribune des Peuples. Cena za celo leto je 40 Frankov.

Namen je: v narodovladnim zmislui braniti zadeve raznih evropejskih narodov. V oglasu obljudijo novine, da bodo govorile od laških, polskih, nemških, danskih, španskih, slavjanskih, madjarskih in rumunskih zadev.

Niskozeemska. Dne 17. t. m. je vmerl nizkozeemski kralj Vilhelm II. Nastopnik njegov Vilhelm III. je bil berž za kralja razglasen in iz Londona na prestol povabljen. —

Rusov je zopet 8000 v Erdelj prišlo, kakor Augsb. Allg. Z. pove. —

Nepolitiški del.

Žalovanje deklce.

(Po Šilerju.)

Oblak poganja
Čez hrastje se,
V travci brega
Sedi dekle,
Pođe se valovi na moč, na moč,
Ona zdiha žalostno v černo noč,
Od joka oblito je lice.

„Je serce umerlo,
Je prazen svet,
Ne buji dalej
Vesolja ga cvet.
Ti sveta, o vzemi otroka zdaj,
Zadosti sim vžila pozemeljski raj
Živela sim in pa ljubila!“

Zastonj ah! tečejo
Solzičice zdaj,
Ne skliče merličev
Več tožba nazaj;
Povej, kaj tolaži in zdravi serce,
Kadar mile rožce ljubezni zvene,
To jez bognja ti rada dovoljim.

Le pusti solzice,
Naj lijejo naj!
Naj tožba ne skliče
Merliča nazaj;
Ni sreče sladkejši za tužno serce,
Kadar mile rožce ljubezni zvene
Kot ljubezni zdihi in tožbe.

Franc Cegnar.

Strele z levam.

(Primorska pravljica.)

Trije bratje grejo neki dan zgodaj na lov. Dolgo časa tavajo po gojzdu, pa le živalice ne zaslede. Lačni, žejni in trudni se mislijo lih domu verniti, — kar zagledajo gost dim, ki se je iz unstran hriba v podnebje valil. In vsi trije jo vdarijo naravnost tem dimu nasprot, nadjaje se ondi kaj okrepcala za-se dobiti. Ko pa iz verh hriba strašno velik oginij v dolini zapazijo, se močno vstrašijo in osterme, viditi krog ogniša silo čudne podobe se po svoje kratkočasovati. Lakota, vedno le hujsi, jih sicer sili, se tem bitjem približati; alj strah jih je bilo toljkaj, de sami niso vedli kam se djati. Torej se med seboj posvetjejo ter sklenejo, posamesnim se v dolino podati.

Srečke odločijo in nar starejši mora v dolino. On se pak vesele družbe poprime in pozabi svojih dveh bratov. Gre potem srednji brat sa njim, in tud on se radostnih tovaršev okleni in zanemari svojiga brata, ki tako brez vse pomoči ostane. Ta pa svoja brata nasledovati noče in si iše drugač pomagati.

On se verne tedaj, gre in gre po gojzdu naprej, in ne ravno deleč od tistiga hriba zagleda germček jagod, ki je pri bistrim studencu rasil. Koj je bil tam in se nekoliko okrepcā. Brez de bi pa za svoja pozabljiva brata kej maral, se vpoli tje, kodar se mu nar bližeje domu zdi.

Puško čez ramo, pa torbo na strani jo maha, kakor gre, čez hribe in dobrave in pride do nekiga kraja, kjer je bilo ležiše levov. Urno in lepo tiho vzame puško, napne petelina ter bližeje pridši ravno zasmoditi ima, ko zapazi de mu lev nič žaliga noče. Marveč lev prav mirno leži ino eno nogo proti njemu moli. Neki tern namreč, ki se mu je bil v nogo zabolil, je levu že delj časa strasne bolečine napravil. Hitro mu ga strelec izdere — in kakor zahvaleči se za toliko dobroto, se jame lev tako veselo radovati okoli strelca, de je bilo čuda. Ker je pa bilo strelcu še silo deleč do doma, se on tu noče preveč muditi. Hvaležnost leva je pa bila tolika, de se kar za njim poda, in ga več ne zapusti, ampak on je bil od te dobe naj zvestejši tovarš strelcov.

Le malo časa bivši pri strariših se strelec z levam na dolgo popotvanje po svetu nameni. Veliko je hodil in mnoge kraje in mesta sveta ogledoval, kar pride tudi v neko mesto, kjer je bilo vse v černo oblečeno. Gre v gostilnico in bara gospodarja, čimu bi neki to černo oblačilo bilo?

Odgovori mu gospodar: „Na berdu nad mestam je zmaj (liutvurm), neka neizrekljivo gerda žival, ki ima sedim glav. Timu zmaju mora to mesto vsako leto naj imenitnoš ple-

menitnico v žertje prinesiti, in ako bi se to ne storilo, grozi ta ostudna žival celo mesto razdjati in vse pokončati. In ravno danes peljajo žalostni mestjani lepilično Amaliko, edinorojeniga otroka svojiga visokosposhtovaniga grofa, vun z mesta, jo sedmeroglavni gerdobi žertvovat. Zato je vse objokano in v černo oblečeno.“

Strelec z levam, to slišati, se kar nič ne obotavlja, ampak urno vstane in hiti s sojim zvestim tovaršem za številno trumo. Globoko v serce mu sežejo tužni glasovi preblage devičice, ki je pod nesrečnim bregam od svojiga ljubljeniga mestjanstva slovo jemala. — V čerui kočiji se pelja zdej ona na strahoviti verh, in en sam strežitelj je bil z njo.

Vsi se vernejo v mesto; — sam strelec ne mora sterpeti, de bi po notrajnim nagonu s svojim tovaršem kočijo ne nasledoval.

Strašno se dviguje ognjusna podoba zmaja, vgladavši černo kočijo, ter razprē želno neizmerljivo globoke žrela svojih sedim glav.

Strelec to viditi odreveni, pa kmalo se zopet zave in božji vsigamogočnosti se priporočivši migne in nadraži leva na zmaja. Lev zarijove de se vse stresse in plane hipama nahnj. Grozin boj se vname. Hrum je vstal, ko bi cele gore na kupletele. Ali nazadnje vonder le lev premaga, omaja pošast, ki ga prisrkočivši strelec s lovskim nožem tako prebōde, de je pri ti priči mertev obležil.

Iz priserčne zahvalnosti pade zdej preblaga Amalika iz svojih dosihmalnih muk se nekoliko prebudivši pred strelca na kolena, se mu ko služabnica ponuja, in ga hoče k svojimu očetu peljati, ki naj bi nad njem svojo svečano obljubo spolnil. Obljubil je bil namreč on svojo zornolično hčerko z vsim premoženjem vred tistimu podeliti, ki bi jo zamogel od te neizrečene gerdobce otepi. Pa love ji prijazno odgovori: „Zdej se s teboj poročiti ne smem, alj za sedim let, sedim mescov sedim tednov in sedim dni od danes naprej se h tebi govornem in te k darilniku božjimu popeljam.“ To rekši se on pri nji prav lepo poslovi in se na daljno popotvanje odpravi.

Grofnja mlada pak s strežiteljem vred se silno veseliga serca zavoljo te nenadjene otebe nazaj poda k svojimu (od prevelike žalosti oterpenim) očetu.

(Konec sledi.)

Ne le Anžek, tudi Anže se lahko kaj nauči, ako le hoče.

Pred kakimi 5 tedni pride v bravnico slovenskiga društva po kmetiško oblečen mož. Samo da je imel dolgo sukujo, kakor jih vodniki nosijo. „Brez zamere — pravi — če je dovoljeno, bi rad slovanske časopise malo pogledal. Sosebno bi rad vidil serbske, hrovaške, poljske, česke in moravske. Slovenske vse poznam.“ — Z veseljem mu vse pokažem. Pri vsakim se nekoliko časa pomudi. Veseli ga zlasti, prvič čerke svetiga Cirila viditi. Še jasneje pa mu lica sijajo, ko mu nekoliko s takimi čerkami natisnjeniga iz serbskih novin berem. „Lejte si no — reče — saj je skoraj ravno tako, kot hrovaško.“ „Brez zamere — ga vprašam — ali razumete po hrovaško.“ — „O, razumem. Sim bil že večkrat na Hrovaškim, ko sim po šenico hodil.“ Še nekoliko sva kremljala. Potem se priporoči. Že po prvem vprašanji sim primoran prostiga človeka za moža prebrisane glave šteti. Še bolj pa ga občudujem zdaj, ko zvem, da ni nikdar v nobeno solo hodil, ampak da mu je brat, učence, že odrasnimu čerke pokazal, da zdaj vse slovanske časopise bere, in da se je po bratovim napeljevanji iz zemljevidov glavnega mesta vsih dežel iz glave naučil. — Ni tedaj laž, kar slavni Vodnik od Krajncov poje:

Za uk si prebrisane glave,
Pa čedne in terdne postave.

Ta, vsiga spoštovanja vredni mož, se imenuje Janez Pilar iz Velesoviga.

N.

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 174.

Otroci zamorejo tudi pred izpolnjenjem štiri in dvajsetiga leta iz očetovske oblasti stopiti, če jih oče z poterjenjem sodnice izrečno izpusti, ali, če dvajseti letnemu sinu peljavo lastniga gospodarstva pripusti.

§. 175.

Če se maloletna hči omoži, pride sicer v obziru svoje osebe pod oblast moža (§. 91 in 92); v obziru na premoženje pa ima oče do nje polnoletnosti pravice in dolžnosti oskerbnika. Ako mož v času nje maloletnosti vmre, pride taista zopet pod očetovsko oblast.

§. 176.

Če oče rabo pameti zgubi; če se za zapravljiveca spozna; ali zavoljo kakiga hudo delstva k kazni ječe na več časa, kot eno leto obsodi; če se samovoljno na ptuje izseli; ali če je čez eno leto nepričjoč, brez de bi svoje stanovalise na znanje dal; pride očetovska oblast ob moč, in se postavi varh; ako pak ti zaderžki nehajo, stopi oče zopet v svoje pravice.

§. 177.

Očetje, ki preživljenje in izrejo svojih otrok popolnoma zanemarijo, zgubijo očetovsko oblast za vselej.

§. 178.

Proti krivi rabi očetovske oblasti, po kateri se otrok v svojih pravicah žali, ali proti opušenju z taisto združenih dolžnost, zamore ne le otrok sam, ampak vsakteri, komur je to znano, in zlasti naj bližni žlahtniki, sodnico na pomoč poklicati. Sodnica ima predmet pritožbe preiskati, in okolšinam primerne naredbe napraviti.

§. 179.

Osebe, ki se niso slovesno nezakonskimu stanu obljubile, ino lastnih zakonskih otrok nimajo, zamorejo druge vsinoviti; vsinovniku se pravi volitni oče ali volitna mati, vsinovlencu se reče volitni otrok.

§. 180.

Volitni očetji ali volitne matere morajo čez petdeset let stari, in volitni otrok mora nar manj osemnajst let mlaji biti od svojih volitnih staršev.

§. 181.

Če je otrok maloleten, se vsinovljenje le z dovoljenjem zakonskiga očeta, ali v pomankanju taistiga le z dovoljenjem matere, varha in sodnice zgoditi zamore. Tudi če je otrok polnoleten, njega zakonski oče pa še živ, se tega dovoljenje tirja. Ako se dovoljenje brez zadostniga vzroka odreče, ze zamore rednimu sodniku pritožba prinesiti. Z potrebnim dovoljenjem prevedeno vsinovljenje se ima deželnimu glavarstvu v poterjenje, in sodnici volitnih staršev in volitniga otroka za vpisanje v sodniške spise predpotožiti.

§. 182.

Bistveni pravni nasledik vsinovljenja je: de vsinovlenc zadobi ime volitniga očeta ali rodovinsko ime volitne matere; obderži pa zraven tudi svoje prejšno rodovinsko ime, in rodovinsko plemenstvo, če mu je vlastno. Ako volitni starši želijo, de bi jim lastno plemenstvo ino gerb na vsinovlencu prešla, se mora dovoljenje deržavniga vladarja prositi.

§. 183.

Med volitnimi starši in volitnim otrokam in njega nasledniki, obstoje, če postava izjeme ne stori, enake pravice kakor med zakonskimi starši in otroci. Volitni oče prevzame očetovsko oblast. Na druge ude rodovine volitnih staršev nema razmera med volitnimi starši in volitnim otrokam nobene moči; volitni otrok pa nasproti tudi ne zgubi pravic svoje lastne rodovine.

§. 184.

Pravice med volitnimi starši in volitnimi otroci se zamorejo z pogodbo drugači odločiti, kolikor se z tem bistveni nasledik vsinovljenja v §. 182. izrečen ne prenaredi, in pravica tretjiga ne dotakne.

§. 185.

Pravna razmera med volitnimi starši in volitnim otrokam se zamore, dokler je volitni otrok maloleten, le z dovoljenjem namestnikov maloletniga in sodnice razdreti. Po vgasenju pravne razmere med volitnim očetam in volitnim otrokam pride maloleten otrok spet pod oblast zakonskiga očeta.

§. 186.

Pravice in dolžnosti volitnih staršev in volitnih otrok se ne dajo obračati na otroke, ki se le v rejo vzamejo. Taka reja je vsakim prostā; ako pak stranci hočejo čez to pogodbo skleniti, mora taista od sodnice poterjena biti, kolikor se pravice rejence prikratiti, ali njemu posebne dolžnosti naložiti hočejo. Do povračila rejnih potroškov nimajo rejniki nobene pravice.